

İBN BATTUTA'NIN GÖZÜNDEN HİNDİSTAN

INDIA THROUGH VIEW OF IBN BATTUTA

Hafız Aamir ALİ*

Öz

Ebu Abdullah Muhammed İbn Battuta fıkıh başta olmak üzere farklı dini ilimlere de vakıf olan bir Faslı âlim ve gezgin idi. İbn Battuta, 22 yaşındayken 1325'te hac gayesi ile Fas'taki evinden ayrılarak başladığı yolculuğu İslam dünyasının tamamını hatta daha da ötesini kapsayıp otuz yıl boyunca devam etti. İbn Battuta Mağrip ülkelerini geçerek Mısır'a oradan Hicaz'a, Anadolu, Türkistan, Horasan ve 1333'te Afganistan üzerinden Hindu Kuş dağlarını aşarak Hindistan'a ulaştı. Dönemin Müslüman Hindistan'ının başkenti Delhi'de, sultan Muhammed Tuğluk tarafından baş hâkim olarak atandı. Sonraki Sekiz yıl boyunca bu görevde kaldı ve "Mevlana Bedreddin" olarak ünlendi." İbn Battuta Hindistan'da bir yabancıydı. Bu yüzden insanlık dışı Hint kast sistemi ve Hint dinlerinden bağımsız kalarak seyahatinde gördüklerini yazmaktaydı. Hintli tarihçiler karşılaştırmalı bir çalışma yaparken İbn Battuta'nın aktardığı Hindistan ile ilgili bilgilerin kesinlikle daha fazla gerçeği yansıttığını ifade etmişlerdir. Hindistan'ın sosyal ve politik sistemi hakkındaki açıklamaları gayet güvenilirdir. Sultan Muhammed Tuğluk'un adaleti, yönetim sistemi, Hint halkının ahlakı, yemek kültürü, örf, adetleri ve dini uygulamaları, hakkında bilgiler verir. Bu büyük gezgin yolculuğundan vazgeçmeyerek yazdığı seyahatnamesi ile 14. yüzyıl Hindistan tarihi hakkında çok değerli bilgileri içeren bir kaynağı bırakmıştır. Bu çalışmada seyahatnamenin Hindistan ile ilgili kısmı, dönemin Hintli tarihçilerinin eserleriyle birlikte incelenerek farklar ve benzerlikler ortaya konulacaktır. Ayrıca İbn Battuta'nın seyahatnamesinin Orta çağ Hindistan tarihi için olan önemi de anlatılacaktır.

* Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Tarih Bölümü, Konya/Türkiye, aamir.ali@lisansustu.selcuk.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8861-8635>

•
Anahtar Kelimeler

Ibn Battuta, Hindistan, Seyahatname, Sultan Muhammed Tuğluk

•
Abstract

Abu Abdullah Muhammed Ibn Battuta is a Moroccan scholar and also a traveler with various religious sciences and Fiqh knowledge. In 1325, at the age of 22, he started his journey by leaving for a pilgrimage. His journey continued for thirty years and he visited many Islamic countries, including Egypt, Hejaz, Anatolia, Turkistan and Khorasan. In 1333, he also went to India via the Hindu Kush Mountains through Afghanistan. He was appointed by Sultan Mohammed Tughlaq as the chief judge of Delhi, which was the capital of Muslim India at that time. He remained in this position for the next eight years and became famous as "Maulana Badruddin". He wrote about his experience of living and traveling in India, and also highlighted the Indian religion and the inhuman Indian caste system. While doing a comparative study, Indian historians stated that the Indian historical information given by Ibn Battuta certainly reflects truth more. His explanations of India's social and political system are quite convincing. It gives information about the justice, administrative system, morality of the Indian people, food culture, customs, traditions and religious practices of Sultan Muhammed Tughlaq. The great traveler did not give up on his journey and left a resource containing very valuable information about the history of 14th century India with his travelogue. In this study, the part of the travel book about India will be examined together with the works of Indian historians of the period, and differences and similarities will be revealed. In addition, the importance of Ibn Battuta's travel book for the history of medieval India will also be explained.

•
Keywords

Ibn Battuta, India, Travelogue, Sultan Muhammed Tughlaq

GİRİŞ

Yolculuk, insanlık tarihi kadar eskidir. Hz. Âdem'in dünyaya gönderilmesiyle başlayan yolculuk, nesilden nesle insanın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Şüphesiz ki yolculuk bu dünyada yaşayan son insanın hayatının son gününe kadar devam edecektir. Dünyada ister istemez her insan bu kervana katılır. Fakat bazı yolculuklar yapan seyyahlar yolculuk esnasında gördüğü şeyleri, farklı milletlerin adet ve geleneklerini, coğrafi ve tarihi bilgileri bu yerlere gitme imkânı bulamayan insanlara aktarmak için eserler kaleme alırlar. Genel itibariyle yolculuktaki gözlem ve düşünceleri anlatan hatıra veya kitaplara seyahatname denir.

Eskiden beri hatta günümüzde Hindistan sahip olduğu zengin kültür, gelenek ve görenekleriyle seyyahların gezip görme iştahını artıran ülkelerden birdir. Eski Çağda ve Orta Çağda Hintliler dışa kapalı bir toplum olup ülke dışına çıkmazlardı. Aynı şekilde dışarıdan gelenlere de çok iyi gözle bakılmazdı. Dolayısıyla Hindistan'a dair yazılmış seyahatnameler bu ülkenin tarihi ve kültürü açısından önemli eserlerdendir. Yunanlı diplomat ve seyyah yazar Megasthenes (M.Ö. 290), Çinli gezgin Hiueng Tsang (M.S. 644), büyük Müslüman bilim adamı ve gezgin el-Bîrûnî (M.S. 1048), Venedikli gezgin Marko Polo (M.S. 1324), en önemlisi Müslüman Arap gezgin İbn Battuta (M.S. 1377)'nin seyahatnameleri en güzel örneklerdendir. Bu seyyahların yazdığı seyahatnameler oldukça önemli ve dönemin Hindistan'ını anlamak için çok değerli bilgiler içerir. Bu çalışmada Orta Çağ'ın en önemli gezginlerinden İbn Battuta'nın seyahatnamesi "Rihle"nin Hindistan bölümü incelenmiştir. Fakat bundan önce konunun daha iyi anlaşılması için Hindistan'ın coğrafi yapısı ve iklimi hakkında kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır.

Hindistan'ın Coğrafi Yapısı ve İklimi

Hintliler tarafından Ganj¹ ve Yamuna² medeniyeti diye adlandırılan Hindistan, kendine has coğrafi şartları, baharatları, mevsimleri birçok din, ırk ve renkli kültürleri içinde barındırması açısından yüzyıllardan beri insanoğlunun ilgisini çeken bir ülkedir. Son asrın en meşhur Müslüman Hintli şairi Muhammed İkbal'in ifadesiyle "Yunan, Mısır ve Roma medeniyeti hepsi dünyadan yok olup gittiler, fakat bizim medeniyetimiz hala varlığını sürdürmektedir" (İkbal, 2021, s. 94-95).

¹ Hindistan'ın en kutsal nehri. Yaklaşık 2500 km uzunluğundaki nehrin kaynağı Himalaya yaylarıdır. Hindu inanıcına göre Ganj sadece bir nehir değil göklerden gelen tanrıça Ganga'dır. (Ali, 2018, s. 165).

² Hindu geleneğinde yedi kutsal nehirden biri. Kuzey Hindistan'da büyük bir nehir olan Yamuna, Allahabad'da Ganj Nehri'ne karışır. (Ali, 2018, s.462)

Hindistan'ın doğal sınırları kuzey doğu tarafından dünyanın çatısı denilen Himalaya ve Hindikuş dağlarına kadar uzanmaktadır. Kuzey tarafta Yamuna ve Ganji nehirleri ve geniş çöller uzun ve devasa ormanları ve oldukça farklı türden ağaçlar sahillere kadar uzanmaktadır. Sahildeki bu acayip çeşitli bitki türleri dışarıdan gelen seyyahlar tarafından şaşkınlıkla karşılanmıştır. Örneğin 1555 yılında Hindistan'a gelen meşhur Osmanlı donanma komutanı Seydi Ali Reis, gördüğü ağaçları buranın acaip şeyleri arasında zikreder. Gucerat şehrinden Ahmedabad'a geçerken yolda gördüğü acayip bir ağaç hakkında şöyle bilgi verir: *"Tari ağacı demekle bilinen hurma neviden bir ağaç vardır. Bunun her budağına bir su testisi asarlar Budağın ucunu kesip testinin içine sokarlar. Buradan kan renginde bir su akar. Bu su, güneşin hararetiyle az zamanda bir nevi şaraba döner. Her ağacın altında bir meyhane vardır. Halk devamlı orada yiyip içerler"* (Reis, 1999, s. 52). Seydi Ali Reis, Sind, Ahmedabad ve diğer bölgelerinde buna benzer ağaç, bitki ve hayvanları gördüğünü ifade eder. Genel olarak Hindistan oldukça sıcak bir bölgedir. Hatta bazı bölgelerde kış mevsimi yaşanmaz. Fakat kuzey ve orta Hindistan'da kış mevsimi hissedilir derecede soğuk geçer. Böylece Hindistan dört mevsimin bir anda yaşanabildiği ülkelerden biridir.

Hindistan adı, İndus Nehri'nin yerel adı olan Sanskritçe Sindhu ile ilgili Farsça "Hindu" kelimesinden türetilmiştir. Eski Hint edebiyatında dini kimlik bağlamında "Hindu" kelimesine rastlanmamaktadır. 'Hindu' kelimesine ilk olarak VIII. yüzyıla ait bir Tantrik eserde rastlanmaktadır. Bu kelimenin buradaki anlamı belirli bir dinin takipçileri değil, bir halk anlamına geldiği görülmektedir. Ancak Hindu kelimesinin çok eski olduğu açıktır çünkü Avesta ve eski Farsça 'da bu kelime mevcuttur. Bin yıl ya da daha sonra Batı ve Orta Asya halkları tarafından İndus Nehri'nin diğer tarafında yaşayan insanlar için Hindistan kelimesi kullanıldı. Hindu kelimesi açıkça Sindhu veya İndus Nehri'nin adından türetilmiştir. Buradan da Sindhu'dan Hindu ve Hindistan, İndus ve Hindistan kelimeleri meydana geldi (Nehru, 1946, s. 72). Orta Çağ'da Müslümanlar da kendi isimlerden sonra Hindu kelimesini sıkça kullandılar ve Hindu kelimesi Hinduizm mensuplarına has değil, Hindistan'da yaşayan herkes için geçerliydi. Bunun en büyük örneği Babürlüler döneminin en ünlü tarihçilerinden Muhammed Kasım Ferište'dir. Ferište (ö. 1620) eserine başlarken adını Hindu olarak şöyle yazar "Allah'a hamdü senâ ve resûlüne salâvattan sonra bu aciz kulu Muhammed Kasım Ferište Hindu Şeh Esterabadî der ki... (2012, s. 21). Muhammed İkbâl, "Sare Jahan se Achcha" (Tüm dünyadan daha iyi bizim Hindustan'ımız) olarak bilinen "Tarana-e-Hindî" nin, Hindistan'ın, Himalaya'nın altındaki toprakların medeniyet tanımını açıklayıp ve bu topraklarda yaşayan insanları Hintli olarak tanımlayan ve yüksek

sesle “biz Hintliyiz ve vatanımız Hindistan’dır” (İkbal,2021, s,94-95) der. 1947’de İngilizlerin egemenliğinden kurtularak din temelli bölünme sonucu Hindistan ve Pakistan kurulmuştur. Bunun doğal sonucu olarak Hindistan’da Hindu milliyetçiliği hızla güçlenmiş ve artık Hindu kelimesi bir coğrafi yere işaret etmekten çok Hinduizm’e mensup kişilere has olmuş durumdadır. İbn Battuta, Hindistan’a geldiği dönemde Sind Nehri’nden Güneybatı’ya kadar Hindistan’ın büyük bir parçası Delhi Türk sultanlığının egemenliği altına girmiş durumdaydı. O zaman bu ülkenin adı Hint ve Farsça olarak “Hindistan” olarak adı pekiştirilmişti. İbn Battuta bu bölgenin adını “Hind” olarak kayıt eder fakat ne zaman ve nasıl olduğu hakkında herhangi bir bilgi vermez.

Hindistan Hakkında Yazılan Seyahatnamelerin Önemi

Kast sistemi sebebiyle ilim ve bilim sadece toplumun bir kısmı Brahmanlar’ın (en üstü sınıf ve din adamları) elinde olması Hintliler için oldukça talihsiz bir durumdur. Üstelik bunlar Yunanlıların, Çinlilerin ve Arapların aksine geçmişte tarihçi değillerdi. Bu talihsiz durum tarihi bilgileri düzeltmemizi ya da doğru bir kronoloji oluşturmamızı zorlaştırmaktadır. Eski Hindistan’ın tarihi bilgilerindeki boşluğu doldurmak için yabancı gezginlerin yazılarından veya efsanelerden yararlanılmaktadır. XII. yüzyılda yazılmış, Keşmir’in tarihi hakkında Kalhana’nın “Rajatarangini” adlı eseri tarihi olarak düşünülebilecek tek kaynaktır. Ayrıntılı bilgi için destanların ve diğer kitapların hayali tarihine, bazı çağdaş kayıtlara, sanatsal ve mimari kalıntılara, madeni paralara ve bazen ipuçları için Sanskrit edebiyatının derinlerine inmek gerekmektedir. Başka bir çözüm olmadığı için Hindistan’ın ilk başbakanı Cevahirlal Nehru’da aynı çözümü sunmak zorunda kalmıştı. Nehru bu durumu “Eski veya Orta Çağ Hindistan’ı hakkında daha sağlıklı bilgiler elde etmek için Hindistan’a gelen yabancı gezginlerin, özellikle ilk dönemde Yunanlılar, Çinlilerin ve daha sonraki dönemde Arapların birçok kaydına da elbette müracaat etmemiz gerekiyor” şeklinde ifade eder (Nehru,1946, s,102).

Antik Hindistan’da hâkim olan ve kendilerini en üst kasttan gören Aryanlar’ın Hint alt kıtasına yerleşmeleri ile birlikte onların din adamlarının yazdığı bazı kitaplar ortaya çıkmıştır. Bu kitaplar dini ibadetler, hanedan savaşları, dini destanlar, gelenekler ve dualar hakkındadır. Örneğin Mahabharata, Ramayana ve Veda gibi kitaplardır. Bu kitaplar Hint-Aryanların ilk günlerini, zaferlerini ve iç savaşlarını konu alır. Bu kitaplar Hindu bilginler (Brahman) tarafından yazılmıştır ve sadece onlar bu kitapları okuyabilirlerdi veya anlayabilirlerdi. Bu kitaplar halkın seviyesinden ve bilgisinden uzaktır (Nehru,1946, s. 99). Onun için bu kitaplardan o dönemin Hindistan’ın tarihi, kültürü ve yaşam tarzı hakkında kesin

bilgi edinmek zordur. Antik Hindistan hakkında bugün sahip olduğumuz çoğu bilgi yabancı seyyahlar ve bilim adamları tarafından yazılmıştır. Bu bilim adamları ve seyyahlar dışardan gelmişlerdir ve Hindistan'da belirli bir zaman geçirip kendi ülkelerine döndükleri zaman Hindistan hakkında hatıratlar yazmışlardır. Bu gezginlerden bazıları çok ünlüdür ve Antik Hindistan hakkında çok önemli bilgiler sunmuşlardır. M.Ö. IV. yüzyılda Hindistan'da görevli Yunan Büyükelçi Megasthenes'in "*Outline of Ancient India*" çok önemli bir eserdir. M.S. VII. yüzyılda Hindistan'a gelen ünlü Çinli Budist I-Tsing da "*Chinese Monks in India*" adlı kitabında döneminin Hindistan'ın toplumsal yapısı hakkında oldukça önemli bilgileri aktarmıştır. Fakat VIII. yüzyılda İslam'ın Hindistan'a girişi ile bu iş daha düzenli bir hale gelmiş ve XI. yüz yılda Türklerin Hindistan'da hâkimiyeti ile oldukça çoğalmış ve tarihi konularda da bilgi etme imkânı doğmuştur. Bunların büyük bir kısmı Müslüman gezginlerin Hindistan'a gelip kaydettiği bilgilerdir. Gelen Arap gezginlerden en önemlisi ise şüphesiz Faslı seyyah İbn Battuta'dır. Hatta Houari Touati İslam dünyasında ki âlimler zorunlu olmadıkça Müslüman olmayan bölgelere seyahat etmemişlerdir diye iddaa etmiştir (s.10). Fakat İbn Battuta bunların dışında kalan bir örnektir. Çünkü o zorunlu olmadığı halde seyahat esnasında Rusya, Konstantinopolis gibi yerlere seyahat etmekten çekinmemiştir.

İbn Battuta'nın Hayatına Bir Bakış

İbn Battuta'nın hayatı ve kişiliği hakkında bilinenlerin çoğu onun seyahatnamelerindeki kendi anlatımından elde edilmiştir. Ne yazık ki, yaklaşık otuz yıl yolculuk yapan ve yüzlerce kişiyle görüşen bu gezgini görenler veya sohbet edenlerden hiç birinden (bilindiği kadarıyla) onun hakkında herhangi kesin bir bilgi ulaşılamamıştır. Bugüne kadar onun hakkında sadece tek bir kısa biyografik not bulunmuştur. Granada veziri İbn Hatîb (ö. 1374) ve Kahire'de kadı olan İbn Marzuk (ö. 1379)'un yazdığı biyografiler. Bu biyografiler İbn Hacer el-Askalanî (ö.1448) tarafından hicretin sekizinci yüzyılının seçkin kişilerinin "*ed-Dürerü'l-kâmine*" yani "Gizli İnciler" başlığıyla derlenmiştir. Bu not tam şu şekildedir "Muhammed b. 'Abdullah b. Muhammed b. İbrahim b. Muhammed b. İbrahim b. Lavata Kabilesi'nden ve Tanca şehrinden Yusuf, Ebu Abdullah İbn Battuta. İbn Hatîb onun hakkında şöyle kısaca bilgi verir: "O mütevazı bir ilim adamıydı ve Receb'de (yedi yüz yirmi beş) Doğu'ya gitti. Irak el-Acem'e gitti, sonra Hindistan, Sind ve Çin'e gitti ve oradan geri döndü. Yirmi altı yaşındayken hac ibadetini yerine getirmiş ve çok sayıda kral ve şeyhleri ile tanışmıştı. Bir süre (Mekke'de) "misafir" olarak kaldıktan sonra Hindistan'a gider ve Sultan padişah ona kadılık görevini verdi. Sonraki Mağrib'e döndü, burada yolcular esnasında

yaptıklarını, başına gelenleri ve halktan öğrendiklerini anlattı" (el-Askalanî, 1972, C.5, s. 227). Bu nadir ve önemli notunda İbn Battuta'nın kaç padişahla görüştüğüne dair net bir bilgi verilmemiştir. Fakat seyahatnamesinden İbn Battuta'nın altmış padişah, vezir-azam ve vali ile görüştüğünü anlaşıyor. Seyahatnamesi dikkatle okuduğunda İbn Battuta'nın yaptığı seyahatlerde yaklaşık iki binden fazla kişiyle görüştüğü görülmektedir.

İbn Hatîb'in bu kısa anekdotu dışında onun hayatı hakkında bilinen tüm bilgiler onun seyahatnamesinde satırlar arasında geçen bilgilerdir. Seyahatnamede verilen bilgiye göre İbn Battuta Fas'ın Tangier bölgesindeki Tanca'da 2 Receb 725 hicri (25 Şubat 1304) yılında doğdu. Tanca'dan hac niyetiyle yola çıktığında henüz yirmi iki yaşındadır (İbn Battuta, 2004, s. 88). Doğum tarihi ve ismi İbn Cüzi tarafından Rihle'de not edilmiştir. Bu nota göre İbn Battuta'nın tam adı, Ebû Abdillâh Şemsüddîn (Bedrüddîn) Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed b. İbrâhîm el-Levâtî et-Tancî'dir (İbn Battuta, 2004, s. 80). Hayatı boyunca "Şemse'd-Din" adıyla tanınmış fakat Hindistan'da insanlar onu "Mevlana Bedreddîn" adıyla çağırır. İbn Battuta bunu şöyle dile getirir "Ben Hindistan'da Bedreddîn olarak tanınır ve anılırdım. O ülkede gerek öğretmen gerekse öğrenci; ilimle uğraşan herkese Mevlana denilir" (İbn Battuta, 2004, s. 963). İbn Battuta kadınlık yapan bir aliye mensuptu ve dini bilgisi de oldukça iyiydi. İbn Battuta açıkça çocuklukta hangi türlü eğitimi aldığına dair herhangi bir bilgi vermezse bile onun hadis ve Maliki fıkhı eğitimi aldığını seyahatnamesinden anlaşılmaktadır. Hindistan'a geldiğinde Delhi Sultanı Muhammed Şah Tuğluk onu baş kadı olarak görevlendirmişti. Hafızdır ve yolculuk esnasında bazen bir günde iki kez hatim yaptığını da bizzat söylemiştir (İbn Battuta, 2004, s. 1070). Bunun dışında onun çocukluğu, kardeşleri veya fiziksel özellikleri gibi özel hayatı hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. 1349 yılında eve dönen ve 1354-56 arasında Fas hükümdarı Ebû İnân el-Merînî'nin isteği üzerine onun özel kalemi olan İbn Cüzeyy, İbn Battuta'nın anlattıklarını aynı şekilde derç etmiştir ve bunun adı ise "*Tuhfetü'n-nüzzar fi Garaibi'l-emsar ve Acaibi'l-esfar*" konulmuştur. Fakat literatürde bu eser "*Rihlet-ü İbn Battûta*" olarak bilinmektedir. Bu anlattıkları İbn Battuta'nın hafızasıyla İbn Cüzeyy anlatımıdır. Çünkü İbn Battuta'nın tuttuğu notlar, Kalküta limanı yakınlarında bir uğradığı bir saldırıda kaybolmuştu. XIX. yüzyılda bu seyahatname Fransızların eline geçti ve Avrupa dillerinde tercümesi sayesinde dünya bundan haberdar oldu (Chanda, 2007, s. 158). Daha sonra bu kıymetli eser Türkçe, Farsça gibi doğu dillerine tercüme edildi. Muhammed Hussain Azad, eserin Hindistan olan bölümünü Arapçadan, Urdu diline tercüme etmiş önemli açıklamalar yapmıştır.

İbn Battuta'nın Seyahatname'sinin Tarihi Önemi

İbn Battuta'nın yirmi iki yaşındayken evden ayrılmış ve yaklaşık otuz yıl devamlı olarak dönemin bütün İslam dünyası (Afrika, Orta Doğu, Orta Asya, Hindistan) ve hatta Çin'e kadar giderek gözlemlerini seyahatnamesinde dile getirmiştir. Orta Çağ'da genel olarak insanlar daha çok dini amaçlar ve ticaret yapmak için yolculuk yaparlardı. İbn Battuta, Orta Çağ'da bu amaçlardan biri olarak kendi isteğiyle dönemin en uzun seyahatini yapan kişi olarak dünya tarihine geçmiştir. İbn Battuta otuz yıllık seyahati esnasında dönemin tüm araçlarını kullanarak yaklaşık yetmiş beş bin millik seyahat yapmıştır. Elli yaşında ülkesine dönen İbn Battuta, seyahat esnasında gördüğü ülkeleri, hükümdarları ve milletlerin değişik gelenek ve görenekleri hakkında çok ilginç ve değerli bilgiler aktarmıştır. Hatta bazı devletlerin yönetim sistemi ve devlet düzeni hakkında gerçekçi bilgiler vermiştir.

İbn Battuta seyahat esnasında gördüğü şeyleri yurduna döndükten sonra yazmıştı. Bundan dolayı çekinilecek bir durum olmadığı için seyahatnamesini yazarken her şeyi olduğu gibi yazar ve yerli yazarların bilerek veya bilmeyerek görmezden geldiği önemli olayları aslına uygun olarak kayıt altına alır. Seyahatnamenin Hindistan kısmı Urduca 'ya tercüme ederken İbn Battuta'nın verdiği tarihi, Berni, Bedayuni, Ferište, Nizametin Ahmed gibi yerli tarihçilerin verdiği tarihi ve yıllarına dönemin sikkeler, kitabeler ve yapılan yeni arkeoloji çalışmalarla mukayese etmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında Muhammed Hüsain, İbn Battuta'nın verdiği bilgilerin daha doğru olduğunu ispatlamıştır (Hüsain, 2005, s. 32). Onun için tarihi yazıcılığı açısından oldukça zayıf olan Hindistan hakkında İbn Battuta'nın verdiği bilgiler son derece önemlidir.

İbn Battuta'nın Seyahate Çıkması:

4 Haziran 1325'te yirmi iki yaşında evinden hac yapmak için çıkan İbn Battuta eve döndüğünde dönemin en uzun yolculuk yapan kişisi olmuştur. Eşeğin sırtında Mekke için evden çıkan İbn Battuta'da bu yolculuğun otuz yıla devam edeceğini 75 bin mil olacağını kendisi de bilmiyordu. Bu kadar uzun mesafelik yolcu on dördüncü yüzyılda herhangi bir insanın eşek, deve, at, öküz ve gemi gibi var olan bütün araçla çok uzun yolculuktur (Chanda, 2007, s. 157). Evden ayrılışı ve yola koyulmasını İbn Battuta şöyle anlatır: *"Kâbe hacetmek ve Yüce Peygamberimizin mezarını ziyaret amacıyla Yedi yüz yirmi beşte Tanrı ayı Receb'in ikisinde, Perşembe günü doğum yerim olan Tanca'dan hareket ettim... Annem ve babam henüz hayatta oldukları için ince bir hüzne boğuldum ayrılırken. Ayrılıktan benim payıma düşen neyse onların payına da düşen oydu. O zamanlar 22 yaşındaydım* (İbn Battuta, 2004, s. 88). Yaklaşık otuz yıl sonra memlekete döndüğünde anne, babası başta olmak üzere çoğu

akrabası dünyadan göçüp gitmişlerdi. Çünkü kara ölüm olarak bilenen veba patlak vermişti ve Avrupa'da çok büyük miktardaki kişinin ölümüne sebep olmuştu.

İbn Battuta'nın Hindistan'a Girişi ve Sultan Tuğluk ile Görüşmesi

1330'da üçüncü kez hac yapan İbn Battuta ilk olarak Anadolu, oradan Orta Asya, Buhara, Semerkant ve Afganistan'a geçti. Oradan Hindukuş dağlarından geçerek Sind Nehri'nin batı kıyısında "Dera İsmail Han, Dara Gazi Han"ın yakınlarından Bhakkar şehrin sınırlardan h. 734 yılın Muharem ayında Hindistan'a giriş yaptı. İbn Battuta Hindistan'a girişi hakkında bilgileri şöyle aktarır:

"Yedi yüz otuz dört senesinin ilk günü Muharrem ayının başında Sind ırmağına ulaştık. Bu ırmak Pencâb diye de bilinir. Bu kelime "Beşsu" anlamına geliyor. Dünyanın en büyük nehirlerinden biridir. Sultan Muhammed Şâh'ın hükümdarlık sınırını oluşturur. Bu yöreye gelir gelmez istihbarat işini yapan görevlilerle karşılaştık" (İbn Battuta, 2004, s. 762-763).

İbn Battuta 1334 yılında Hindistan'ın başkent Delhi'ye ulaştığında Tuğluk hanedanı gücünün zirvesindeydi. İbn Battuta, bir asır önce Hindistan'ın Hindu racalarını yenip Delhi Sultanlığı'nı kuran Türk savaşçıların ayak izlerini takip ederek Afganistan'ın yüksek dağlarından geçerek Hindistan'a girdi. Kuzeyden gelen Türk ve Afganlar, yerli racput racaları (hükümdarları) ortadan kaldırmışlar ve neredeyse Hint alt kıtasının ucuna kadar geniş bir alanı fethedip hâkimiyetleri altına almışlardır. Ancak Delhi'deki bu Müslüman padişahlar güvende değildi. Hindistan'daki Hindu çoğunluğunun kendilerine karşı isyan eden muhalefetle karşı karşıya kaldılar ve kuzeyden periyodik Moğol istilaları ile tehdit edildiler. Çağatay Han'ı (İbn Battuta'nın Hindistan'a giderken ziyaret ettiği) Hindistan'ı işgal ederek 1323 yılında başkent Delhi'ye gelip harap edeceğine dair tehditler savurdu. Fakat Delhi'deki cesur Sultan Muhammed Tuğluk'un orduları Moğolları İndus Nehri boyunca kovalamıştır. Sultan Muhammed Tuğluk'tan önce büyük Türk Sultan Alâeddin Halacî, saldırgan Moğol ordularını Sind Nehri'nin dışına kadar kovalamıştı (Ali, 2020, s. 71-77).

1334 yılında Hindistan'a gelen İbn Battuta sekiz yıl Hindistan'da kalıp farklı devlet kademelerinde bulunmuş Sultan Tuğluk ile birlikte Hinduları karşı savaşlara da katılmıştı. Bizzat gördüğü Hindistan'ı anlatmadan önce İbn Battuta kısaca daha evveldeki Delhi sultanlarının hayatı ve icraatlarını kısaca anlatmıştır. İbn Battuta'nın bu anlattıkları genel olarak Delhi'de baş kadılık yapan Gazneli Kemâleddin İbnü'l-Burhân'a dayanır. Fakat dönemin Delhi sultanı Muhammed Tuğluk Şah (1325-1351) hakkında anlattıkları bizzat şahit olduğunu olaylardır. Bu hükümdar İbn Battuta'nın anlattıklarına göre oldukça garip ve ilginç bir adamdır. Bazen bir iş yapana ödül verir ama bir başka zaman aynı işi yapana ölüm cezası

verir. Hem cömertlik ile anılmış hem de kan dökmeye ve insanlara işkence yaptırmaktan da kendini alıkoymamıştır. İbn Battuta, Sultan Muhammed Tuğluk'u şöyle anlatır:

“Hak Teâlâ’yı ve onun Peygamberini şahit tutarım ki Tuğluk oğlu Muhammed’in cömertliğine dair anlatacağım hikâyeler tümüyle doğrudur! Yüce Rabb’in tanıklığı yeter! Biliyorum bazı menkıbeler çoklarının havsalasına sığmayacak; bunların imkânsız ve inanılmaz olduğunu söyleyecekler! Ama ben kendim görüp doğruluğuna tanık olduğum ve dersler çıkardığım bir konu hakkında yalan söyleyemem, gerçek olanı anlatırım! Zaten bu olayların çoğu, Doğu ülkelerinde ağızdan ağıza yayılmış ve mütedair (kesin haber) hâline gelmiştir (İbn Battuta, 2004, s. 850).

İbn Battuta'nın dönemin Delhi sultan Muhammed Şah Tuğluk hakkında anlattıkları inandırıcı gelmezse bile bütün Hintli tarihçilerin eserler tasdik etmektedir. İbn Battuta da kendi anlattıklarının insanlara çok inandırıcı gelmeyeceğinin farkındaydı onun için sultanı anlatmadan evvel herhangi bir yalan veya mübalağa etmediğine yemin bile etmiştir. İbn Battuta, Sultanı anlatmaya devam ederken şunu da ekliyor *“Bu hükümdar hem kan akıtmaya hem de hediye dağıtmaya tutkundur! Bu konuda insanların en aşırısidir. Onun kapısı ya haceti görülüp zengin olan bir yoksulun yahut katledilecek bir dirinin son uğrak yeridir. Halk arasında cömertlik ve cesaretine dair çeşitli menkıbeler anlatılmaktaysa da suçlulara karşı sertliğine ve acımasızlığına dair hikâyeler de yaygındır! Buna rağmen o insanların en alçakgönüllüsü, adalet ve doğruluğa en çok değer verenidir” (İbn Battuta, 2004, s. 849).* İbn Battuta'nın verdiği bilgileri yerli kaynakları ile karşılaştığımızda onun söylediklerinin tarihi gerçeklerle bağdaştığı görülmektedir. Mesela dönemin büyük Hintli tarihçisi Mevlana Ziyaeddin Bereni'de Sultan Tuğluk için *“öyle görünüyordu sanki cihangirliği ve cihana hükmü etmek ve taht onun için yapılmıştı ve sadece ona yakışırdı. Eğer sultan döneminde Aristoteles, Nizamülmülk Tusi veya Ahmet Hasan hayatta olsaydı bu sultanın kabiliyetlerini görüp ona hayran kalacaklardı. Âlim ve filozof, cesur ve zeki, adaletli olağanüstü bir yöneticidir (Bereni, 1860, s. 457). Sadece Bereni değil Orta Çağ'ın bütün yazarları Sultan Muhammed Şah Tuğluk'un zatında tuhaf ve zıt adetlerin birleştiğini söylemektedir. Çünkü bir taraf bu padişah iyilik yapmaya, ilim, felsefe hakkında bahseder fakat öbür tarafa her türlü zülüm ve kötülüğü yapmaktan çekinmez. Bundan dolayı tarihçi Ferište ona *“acaib-ül mahlûkat”* olarak lakabını vermektedir. Ferište'nin ifadesi ile *“ onun (Sultan Tuğluk) cömertlik ve bahşişi o kadar fazla sanki fakir ve muhtaçlara yardım etmek dışında başka hiçbir iş yapmaz. Ama zülüm ve acımasızlıkta bir o kadar aşırı” (2012, C.1, s. 357).**

Muhammed Tuğluk, yabancı ziyaretçilerine çok değerli hediyeler vermesiyle meşhur bir hükümdardı. Delhi'ye vardığında İbn Battuta'ya 2.000 gümüş dinar bir karşılama hediyesi verildi, güzel ve rahat bir eve yerleştirildi. Sultan Muhammed Tuğluk Delhi'de değildi ve bu yüzden İbn Battuta beklemek zorundaydı. Muhammed Tuğluk bu gelen yabancılar hakkında haber almış ve İbn Battuta'yı güzel bir biçimde ağırlama emri vermişti. Sultan'ın hizmetini gören İbn Battuta şehirden yaklaşık 16 mil uzakta bulunan iki buçuk köyden ödenmek üzere yıllık 12000 gümüş dinar maaş alacaktı. Ortalama bir Hindu ailesi ayda yaklaşık beş dinarla yaşıyordu. Muhammed Tuğluk, Haziran ayında Delhi'ye döndü. İbn Battuta ve diğer yeni gelenler, hükümdarı hediyelerle karşılamaya gittiler. Altın kaplama bir tahtta uzun, sağlıklı, beyaz tenli bir adam oturuyordu. İbn Battuta, Delhi sultanıyla ilk görüşmesi şöyle zikreder:

"Hükümdara yaklaştığımda o elimi tutup kucakladı. Bana son derece nazik davrandı, iltifat etti. Şöyle dedi Farsça: "Bereket yağdı seninle! Hoş geldin! Rahat ol! Sana öyle güzel davranacak öyle hediyeler vereceğim ki memleketlin bunu duyar duymaz senin yanına koşacak!" dedi. Sonra yurdumu sordu, Mağripli olduğumu söyledim, bana tekrar dönerek; "Sen Abdülmü'min'in ülkesinden misin?" deyince, "Evet!" dedim. Ne zaman güzel bir söz söylese hemen elini öptüm. Böylece yedi defa öpmüş oldum. Bana hil'at giydirdikten sonra onun yanından çıktım" (İbn Battuta, 2004, s. 963).

On dördüncü yüzyıl İslam medeniyetinin duraklama ve Avrupalı güçlerin yükselişinin başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Şüphesiz ki bundan sonrada en az üç asır Müslümanlar oldukça güçlüdür ve Kanuni Sultan Süleyman, Ekber Şah ve İran şahı Tahmasb Safevî gibi güçlü padişah tarihte hiç silinmeyecek izler bırakmıştı. Fakat İslam medeniyetin ilk günkü ruhu, ilim, yeni düşünceleri ve yeni keşifler açısından on dördüncü yüzyıl son asırdır. Bu yüzyılda Müslüman hükümdarlar bütün deniz yollarına hâkimdir ve Müslüman tüccarlar rahat bir şekilde bütün dünyada ticaret yapmaktaydılar. Ortak dini, değerler ve dil Müslümanların etkileşimini sağlamaktaydı. Yüz bin kilometre uzaktan gelen İbn Battuta'nın sadece memleketinin adını zikrettiğinde Delhi Sultan'ın oradaki hükümdarın adı ve hanedanın adı zikretmesi bunun en çarpıcı örneğidir. Ayrıca Sultan'ın İbn Battuta'ya içten saygı göstermesi o dönemin Müslüman hükümdarların yabancı ilim ehliye bir ilişkisi hakkında bilgi verir. Müslüman âlimler İslam dünyasında istediği yere gidip rahat bir şekilde çalışabilirdi.

Sultan Delhi'ye vardıkdan bir gün sonra geçit töreni yaptı. Bazı fillerin üzerinde, seyirci kalabalığına altın ve gümüş paralar fırlatan mancınıklar vardı. Sultan, Delhi'ye dönüp İbn Battuta'yı Delhi kadısı olarak atadı. Delhi'deki Müslüman halk Hanefi mezhebine mensuptu. İbn Battuta ise Maliki mezhebine

mensuptu. Ayrıca Battuta resmi dil Farsça çok iyi bilmiyor ve Hintçeyi de hiç bilmiyordu. Bu durumu padişaha bildirince padişah iki kişiyi İbn Battuta'ya yardım etmesi için görevlendirdi. İbn Battuta, sultan ile yaptığı konuşmayı şu şekilde ifade eder:

"Efendimiz! Ben Malikî mezhebindenim. Bunlar Hanefî mezhebinden!.. Ayrıca dil bilmiyorum." Bu sözüm üzerine hükümdar şu cevabı verdi: "Sana yardımcı olsunlar diye Bahaeddin Multânî'yi ve Kemâleddin Bicnevri'yi görevlendirdim. Onlar seninle görüşürler; sen sadece yapılan sözleşme ve akıtların üstüne mühür vurursun!" (İbn Battuta, 2004, s. 968-969).

İbn Battuta Hindistan'da görevinin başına geçince ve yüksek bir maaş alınca Hintli vezir ve zenginler gibi yaşamaya başlamıştır. Valiler ve vezirler gibi ihtiyacından çok fazla gösteriş amacıyla köle, cariye, hizmetçi ve avcılık için epey eşya almıştı. Üstelik Sultan, İbn Battuta'nın da devlet yetkilileriyle birlikte ava katılması için gerekli fil, çadır ve ihtiyaç duyulan eşyaları taşımaları için çok sayıda hizmetçi tahsis etmişti. Üst düzey devlet erkânı gibi bir hayat yaşamaya başlayan İbn Battuta kısa sürede çok fazla borca girdi. Ancak cömert Sultan ona borçlarını ödemesi için daha fazlasını verdi. Hatta İbn Battuta'ya başka bir iş verdi. Sultan Kutubeddin Mübarek'in türbesinin türbedarlığı. Tabii ki İbn Battuta mezarın bakımı için daha fazla para istedi ve o para ona verildi. Bu ve buna benzer birçok olay İbn Battuta'nın paraya ve lüks yaşam tarzına düşkün biri olduğunu göstermektedir. İbn Battuta büyük miktar borç almış ve geri ödeyememiştir. Alacaklılar, İbn Battuta'ya oldukça rahatsız etmeye başlamış. İbn Battuta, Sultan Tuğluk'tan büyük miktarda para almak için kaside yazmış fakat muradına erişememiştir. Sonra İbn Battuta borcunu ödemek için çok ilginç bir yöntemle başvurdu. İbn Battuta başvurduğu yöntemi şöyle zikreder:

"Bir gün sultan, babasının mezarını ziyaret ederek o civardaki bir köşkte konakladı. Alacaklı olan tüccar tayfasına: "İşte tam zamanı; atılın hele!" dedim. Ben huzura çıkacağım sırada onlar köşkün girişini kesip: "Sultanın drohâyı adına! Alacağımızı vermezsen içeri adım atamazsın!" diye bağıştılar. Kapıda dikilen kâtipler meseleyi yazıyla hükümdara bildirince... Sultan, para bende, ben onların hakkını veririm; sakın borçludan bir şey istemeyin!" diye cevap vermişti (İbn Battuta, 2004, s. 975-976).

Hintlilerin Sosyal Hayatı Hakkında İbn Battuta'nın Değerlendirmeleri

Yabancı seyyah ve maceracıları kendine çeken Hindistan'ın en önemli şeyi güzel kokulu baharatları ve lezzetli yemekleridir. Özellikle Orta Çağ'da Hint bitkileri ve baharatlar birçok tedavi içinde de kullanıldığı için değerleri daha da artmıştı. Ayrıca Hindistan'ın yemekleri, yabancılar için tarih boyunca çok ilgi çekmiştir. Eski bir Yunan tarihçisi, büyükelçi Megasthenes, dönemin Hindistan'ı

hakkında. "İndika" adlı yazmış olduğu eseri bugün tamamen bulamasak bile bu eserden yapılan alıntılar önemli bilgiler içermektedir. Megasthenes, "İndika"da Hindistan'ın iklimi, kültürü ve yaşam tarzı hakkında Yunan dünyasına bilgi aktarmıştır. Sonraki bütün tarihçiler antik Hindistan hakkındaki çalışmalarında "İndika'yı" esas kaynak olarak kullanmışlardır. Hint toplumu, Hint kültürü ve Hint yemekleri hakkında ayrıntılı bilgiler vermişlerdir. Yunanlı yazar Megasthenes, Hintlilerin kültürünü ve yemek yeme alışkanlıklarını şu sözlerle dile getirir:

"Hintliler, kurban törenleri dışında asla şarap içmezler. İçeceklerini arpa yerine pirinçten üretirler ve yiyecekleri esas olarak bir pirinç çömlektir.... Her zaman yalnız yerler ve herkesin ortak yemek yemesi gereken sabit bir saatleri yoktur, ancak herkes canı istediğinde yer. Bu da ülkenin, sosyal ve medeni hayatın amaçları için çok iyidir (Megasthenes, 1887, s. 71).

Yeryüzünde oturup elleriyle yemek yiyen insanları görmek yemek yerken her zaman çatal, kaşık ve bıçak kullanan yabancılara oldukça ilginç gelmiştir, Marko Polo,1271-1295 yılları arasında İpek Yolu boyunca Asya'yı dolaşan bir İtalyan tüccar, kâşif ve yazardır. Marko Polo, İbn Battuta'nın gelişinden yaklaşık eli yıl önce Hindistan'ı ziyaret etmiştir. Hindistan'ın yemekleri ve yeme tarzları hakkında şöyle der.

"Kadın ve erkek çoluk çocuk yere oturuyor. Hatta hükümdar ve yakınları bile yere toprağa oturuyorlar. Bu da merakımı uyandırmıştı, sordum, şöyle anlattılar; Biz topraktan geldik gene toprağa döneceğiz. Onun için toprak üzerine oturmak en şerefli bir şeydir... Yemek yiyişleri de şöyle. Daima sağ elle yemek yiyorlar, sol ellerine hiç bir yiyeceğe sürmüyorlar. Rehberim: inançlarına göre, sağ elin temiz tutulması gerekiyor" dedi. Onun için yeme içme gibi işleri sağ elle yapıyorlar. Peki, sol ellerini ne zaman kullanıyorlar? Dedim. Diğer işlerde. Mesela burun siliyorlar yahut pis işlerde kullanıyorlar. Bir de bana garip gelen adetleri şu: bir içki içerken bardak veya şişeyi dudaklarına değdirmiyorlar. Sonra herkes kendine ait şişe veya bardakla içiyor. Başkasının bardağını katiyen ağızlarına sürmüyorlar. Şişeyi dikip içindeki içkiyi ağızlarına sürmüyorlar. Şişeyi dikip içindeki içkiyi ağızlarına akıtıyorlar." (Marko Polo, 1958, C.2, s. 154).

Bu adetleri hala da devam etmektedir ve Hintliler evlerinde masada değil yerde oturup yemek yemeye daha çok severler. Yemek yenmesi hakkında anneler bugün bile aynı öğütler çocuklarını verir. Onun için bugün bile sol el ile yerken çok nadir kişi görülebilir. Fakat bazı Müslümanlar çatal ve kaşık yerine elle yemenin sünnet olduğunu ve Hindular ise kendi kültür olduğunu öne sürmektedir. Birinin bir başkasının kap kacağı kullanmamasının temel sebebi kast sistemidir. Çünkü

Hindular bile aynı dine mensup olmalarına rağmen kast sistemden dolayı bir birin eşyalarını kullanmaktan çekinir.

İbn Battuta da Hint yemeklerini ve meyvelerini yemekten çok memnundu. Hint yemekleri ve Hint Okyanusu'nda bulunan farklı balık türleri hakkında uzun bir liste vermiştir. Hatta İbn Battuta sofrada oturma tarzı, yemekleri getirirken sıralaması, yemeklerin pişirilme üslubu gibi ince ve ilginç detayları vermesi onun yemek konusunda ne kadar meraklı olduğunu ortaya koymaktadır. İbn Battuta, Multan'da katıldığı bir ziyafeti şöyle anlatır:

Önce ekmeğ sunuluyor, pide gibi incecik! Daha sonra bir koyun, dört veya altı parça hâlinde güzelce pay ediliyor, nefis bir şekilde kızartılarak herkesin önüne bir parça konuluyor. Bu yemeğin yanına, bizim taraflardaki hubzmüşerrek'i (dürümü) andıran yağlı yuvarlak ekmeğ getiriliyor; bunların da ortasına sâbûniye denilen tatlıdan konuluyor. Bunların her biri hıştî yani tuğla denilen, un, şeker ve yağdan mamul tatlı, gevrek bir kabukla örtülüdür. Daha sonra çini kaplar içinde yağ, soğan ve yeşil zencefil ile pişirilmiş et getirilir. Bunun arkasından onların semûsek adını verdiği; badem, ceviz, fıstık, soğan ve baharat ile doyurulmuş lime lime etten yapılan ve yağda kızartılmış pide içine konulan özel bir yemek gelir. Herkesin önüne dört beş porsiyon konulur bundan! Sonra üstte mis gibi kızarmış tavuk, altta yağlı pirinç pilâvı ile dolu tabaklar; bunların ardından onların hâşimî dediği kadı lokması gelir. Nihayet "kahiriye" tatlısı getirilerek sofraya kemale erer (İbn Battuta, 2004, s. 778).

İbn Battuta'nın zikrettiği ziyafet Multan valisi Hüdavend Zade Kıvameddin tarafından düzenlenmiştir. İkrâm edilen yemek ve üslup dönemin devletin resmi ziyafetlerinin mahiyetini çok güzel bir şekilde anlatmaktadır. Üstelikte Hindistan'da kaldığı süreçte İbn Battuta bizzat kadılık görevi yapmaktaydı ve yüksek maaş alırdı. Onun için çoğunlukla anlattığı yemekler dönemin üst sınıfının yemekleridir. İbn Battuta'nın özellikle zikrettiği "Semusek" (Samusa) bugün bile bütün Hint altı kıtasının en çok tüketilen ayaküstü yenilen bir yiyecektir. İbn Battuta'nın zikir ettiği pide (Çapati) kahvaltı olarak bütün Hint alt kıtasında yenilirse bile kuzey (günümüzü Pakistan) ve orta Hindistan akşam yemeğinin bir parçası haline gelmiştir. Fakat yağlı pide sadece kahvaltı da bulunur diğer vakit yemeklerde bulunmaz.

Kendine özel iklim ve coğrafya şartlarından dolayı bazı ürünler sadece Hint altı kıtasında bulunur ve başka hiçbir yerde onlara benzer lezzet olamaz. Bunun büyük örneklerden Bengal ve Pencab bölgesindeki pirinç ve Hint mangosudur. İbn Battuta'da Hindistan'da bulunduğu dönemde bu meyve ve yemeklerden oldukça hoşlanmış ve memlekete döndükten sonra bile buna özel olarak seyahatnamesinde yer vermişti. İbn Battuta seyahat esnasında gördüğü meyveler hakkında detaylı

bilgi verir. İbn Battua'nın verdiği listesinde anbayı (mango) nun özel yeri vardır. Şüphesiz mango günümüzde olduğu gibi tarih boyunca bütün Hintlilerin en çok sevdiği meyve olmuştur. Hatta yerli halk bunu "meyvelerin kralı" olarak adlandırır. Hoca Hasan Dihlevî'nin "*Fevâ'idü'l-fu'âd*" adlı eserinde verdiği bilgiye göre Anbaya bu adı Sultan Şemseddin Altamaş vermişti. Çünkü bu meyvenin Hintli adı Türkçede çok büyük küfürdür (Hüsain, 2005, s.72). Hindistan'da Babürlü saltanatının kurucusu padişah Zahiruddin Muhammed Babür'de Hindistan'ın meyvelerini anlatırken en çok da Anbayı hakkında bilg verir. Babür de bu meyveyi Hindistan'ın en güzel meyvesi olarak nitelendirmiştir. Babür'de Türk olduğu için bunun Hintli adının Türkçede fuhuş bir küfür olduğunu bilir ve bunun için tıpkı Emir Hüsrev'in şiirinde kullandığı gibi nazek kelimesini daha uygun olduğunu belirtir. Babür bu meyveyi anlatırken "*iyisi güzel olur ve fazla yenilebilir; fakat iyisi az olur. Ekseriya ham toplarlar ve evde olgunlaşır. Hamı, güzel aş katığı olur. Hamından reçel de güzel olur. Filvâki Hindistan'ın en iyi meyvesi budur. Ağacı çok yüksek olur*" der (Babürname, 1970, C.3, s. 460-461). İbn Battua da Anbayı ve değer Hint ülkesinin ağaç ve meyveleri hakkında şöyle bilgi verir.

"Hint ülkesinin ağaç ve meyveleri arasında önce anbâyı (mango) anlatalım. Turunçgillere benziyor bunun ağacı. Yalnız daha büyük; yaprakları da daha geniş bir alanı kaplıyor... Meyvesi iri armut büyüklüğünde. Bu meyvenin henüz olgunlaşmadan yere düşenleri toplanıp tuzlanır. Bizim yörelerdeki limon gibi muhafaza edilir. Yeşil zencefil ve biber salkımları da aynı şekilde saklanır. Bu tuzlamalar sofrada garnitür olarak yenir, yemeğin her lokmasında bir parça ağıza atılır. Sonbaharda anbe meyvesi olgunlaşınca rengi iyiden iyiye sararır; o zaman elma gibi yenilir. Bazıları bunu bıçakla keserek yer, bazıları da yavaş yavaş sömürür, emerek bitirir. Mayhoş bir tadı vardır, hafif şekerlidir. Çekirdekleri gayet iri olur. Turunçgiller familyasında olduğu gibi ekilip yetiştirilir... Şekî ve berkîden bahsedelim. Üç Normal ağaç büyüklüğünde gövdelere sahiptirler. Yaprakları ceviz yaprağına benzer, meyvesi ağacın odun kısmından çıkar. Meyvelerin yere yakın olanına berkî adı verilir; pek lezzetlidir. Yerden yüksek olanına da şekî denilir. Şekî, kabak büyüklüğünde olup kabuğu sığır derisine benzemektedir. İşte şekî ve berkî adı verilen bu meyveler Hint ülkesinin en hoş, en lezzetli meyveleridir" (İbn Battuta, 2004, s. 786).

İbn Battua seyahatnamesinde mango dışında jamun (Java Eriği), santara ve Malta (tatlı ve ekşi portakal) başta olmak üzere nar, uzum ve muz gibi meyveleri zikretmiştir. İbn Battuta'nın en çok sevdiği ve tükettiği meyve ise "Santara"dır.

Battuta, mango ve zencefil turşusunun yemeklere eşlik ettiğini belirterek günlük hayatı anlatır. Ayrıca çeşitli bakliyatları (dals) ve "ghee" (tereyağı)'de pişirilmiş tavukları da detaylandırır. Sultan Muhammed Tuğluk ile yaptığı bir av gezisinde aşağıdaki yemekleri anlatır. İbn Battuta, Malabar şehrinde Çin ve

İran'dan gelen gemilerin, biber ticareti için geldiği Calicut ve Kollam limanları aracılığıyla gerçekleşen büyük ticaretten söz eder. Oradaki tüccarların muhteşem zenginliğinden ve Müslümanlarının en sevdiği yemeğin pirinç, et ve hindistancevizi sütünden yapılan Rasoi adlı bir yemek olduğunu anlatır. Ayrıca Batuta'nın belirttiğine göre o dönemde Hindistan'da sadece iki öğün yemek yenilirdi. Biri öğleden önce ikincisi ise ikindi namazından sonra yenilirdi.

İbn Battuta, Hindistan'ın yemek, meyveleri, bitkileri ve insanların günlük hayatı hakkında detaylı bir şekilde verdiği bilgileri gibi dönemin sosyal ortamı hakkında da bilgiler vermiştir. Özellikle taşımacılık, haberlerin bir yerden başka bir yere ulaşımı ve en önemli ise posta sistemi hakkında verdi bilgilerdir. Hindistan gibi geniş ve düzgün araziye sahip bir ülkede kurye posta sistem önemli olduğu kadar da kolaydır. Müslümanlar ilk geldiği günden itibaren mevcut sistemde yenilik yapmış ve oldukça hızlandırmışlardı. Belazuri'nin aktardığı bilgiye göre Muhammed b. Kasım ve Haccâc bin Yûsuf es-Sekâfi'nin Hindistan'dan ona gönderdiği mektuplar sadece üç gün içerisinde kendisine ulaşırdı (1988 s, 420). Battuta'nın vakayinameleri Hindistan'da faaliyet gösteren posta kurye sistemi hakkında önemli bilgiler içermektedir:

“Sind ile sultanın başşehri olan Dihlî arasında elli günlük yol vardır... Hint ülkesinde iki tür berîd (posta) vardır. Atlı postaya “vulâk” [ulak] diyorlar. Her dört milde nöbeti devralan atlarla yapılıyor. Bu hayvanlar hükümdara aittir. İkinci tür posta servisinde iş yayalar aracılığıyla görülüyor. Bir mil üçe ayrılıyor. Buna “dâve” adını veriyorlar. Dâve milin üçte biri demektir. Mile verdikleri ad ise kurûh'tur. Sistem şöyle işliyor: Her üçte bir milde insanların yaşadığı mamur bir köy var. Köyün hemen dışında kurulu üç çadırda kemerlerini kuşanarak harekete hazır hâlde bekleyen adamlar bulunuyor. Her biri yanlarında iki arşın uzunluğunda bir kamçı taşıyor. Bu kamçının ucunda bakır çingiraklar asılı! İlk görevli bulunduğu yerden çıkarken bir elinde mektup, diğer elinde çingiraklı kamçı vardır. Olanca hızıyla koşmaktadır. Vardığı yerde çadırda bulunan kimseler çingirak sesini işitir işitmez hemen kalkar, adamı karşılarlar. İçlerinden biri derhal mektubu kapar, son süratle yola koyulur. Öteki dâveye varıncaya kadar kamçıyı sallar, çingirakları çımlatır. Mektup gideceği yere ulaşıncaya dek bu usul üzere yürütülür iş (İbn Battuta, 2004, s. 763).

İbn Battuta Delhi ve Multan arasında eli günlük mesafe olduğunu söylemektedir. Fakat bu asla doğru olamaz. Çünkü bu mesafe en fazla 500 mildir ve bu mesafe o dönemde bulunan araçlarla 10-15 gün arasında çok rahat bir şekilde kat edilebilirdi. İbn Battuta yaptığı yolculuğu seyahatnamesine ülkesine döndükten sonra yazdığı için aradan geçen zamanda unutmadan kaynaklı hatalar yapmış

olabilir. Bunun dışında İbn Battuta'nın verdiği bilgilerin geneli doğru ve oldukça önemlidir.

İbn Battuta'ya Göre Adalet ve Ceza Sistemi

İbn Battuta, Hindistan sosyal hayat ve Sultan Muhammed Tuğluk hakkında çok kıymetli bilgileri verdiği gibi dönemin adalet ve ceza sistemi hakkında önemli bilgileri sunmuştur. Hatta yaklaşık sekiz yıl kadılık yaptığı için adalet nizamı hakkında onun verdiği bilgileri daha güvenilir ve doğrudur. Bu bilgileri incelerken Orta Çağ'ın nasıl bir ortam olduğunu da gözlerin önünde bulundurmak gerekmektedir.

Orta Çağ, çok ağır ceza ve işkencelerin olduğu ve kralların kişisel haklara bakılmaksızın hüküm sürdüğü bir dönemdir. Bu durum Hindistan'daki Delhi Sultanlığı Sultanı Muhammed Tuğluk için tam anlamıyla geçerliydi. İbn Battuta bile Delhi'de bulunduğu esnada hayatından endişe duyuyordu. Zira o da Sultan'ın küçük bir kırgınlığı veya hoşnutsuzluğu ölüm veya ölümden daha beter işkenceler için yeterli olduğunun farkındaydı. Sultan Muhammed Tuğluk'un emirlerine uyulmaması veya onun aleyhine sarf edilen hafif bir söz bile ölüm cezası için kâfiydi. Sultan cezalar verirken kişinin kim olduğuna ve mertebesine hiç itibar etmezdi. İbn Battuta buna birçok örnek ve olayları zikreder. Bu cezalandırılan tahsilsizlerden birisi de Horsan'ın büyük âlim ve şeyhi Şehâbeddîn'dir. Şeyh Şehâbeddîn, Sultan Muhammed Tuğluk'u zalim olarak adlandırmış ve emirlerine uymayarak onun hizmetine girmeyi reddetmişti. Bu duyulunca şeyh, padişah tarafından hapse atıldı ve ağır işkence gördü. İbn Battuta, şeyhe uygulanan acımasız işkence ve daha sonra ölüm cezasını şöyle dile getirir:

"Şeyh efendinin ayaklarını dört zincire bağladı, kollarını da kelepçeledi... Hükümdar, şeyhe beş "istâr" pislik yedirilmesini emretti... Bu tür işleri yapma görevini üstlenmiş birkaç Hindu, pisliği suda ıslattıktan sonra şeyh efendiyi sırt üstü yatırıp kerpetenle ağzını açtılar ve boğazından akıttılar.... Boynu vuruldu, şehit oldu. Yüce Allah onu rahmet ve esenliği ile kuşatsın" (İbn Battuta, 2004, s. 901).

İbn Battuta buna benzer birçok olayları ve kusursuz veya küçük hata yapanların sultan tarafından verdiği işkence ve ölüm cezalarını anlatmaktadır. Yukarıda geçen olayın devamında İbn Battuta iki fakih sadece Şeyh'in padişahu zalim olarak nitelediğini duyduklarında susup cevap vermedikleri için ölüm cezası çarptırılmışlardı. Bu olaylar İbn Battuta'nın Hindistan'a geldiği dönemde adalet nizamının oldukça zayıf olduğunu ve bütün gücün tek kişinin elinde olduğunu göstermektedir. Belki de böyle acımasızca cezalar dönemin gerekliliğidir ve mutlak hâkimiyeti kurmak ve insanlara egemenliğini kabul ettirmek için şarttır. Böyle mutlak hâkimiyet ve sınırsız otorite sadece bunun gibi zulüm ve acımasız yolu ile

devam edebilirdi. Fakat buna benzer hükümdarlık Orta Çağ'da oldukça normaldir çünkü çoğu devlet başkanları hüküm sürdüğü yerlerde yabancıdır ve kılıç ile fetih ettiği yerlerde hâkimdir. Devletlerini devam ettirmek için hem kılıç hem de yabancılardan oluşan güçlü bir ordu gerekiyordu. İbn Battuta'nın seyahatnamesinden Sultan Tuğluk'un bu iki iş çok başarılı bir şekilde yaptığını rahatça anlaşılıyor.

Orta çağda hükümdarlar istediği zaman herhangi bir yeri harap etme haklarına sahiptir. Hükümdarların kızgınlığı bir kişiye değil bir şehre ölüm davulları çaldırabilir. Sultan Muhammed Tuğluk kendisine gelen bazı yazılarından dolayı çok kızmış. Çünkü padişaha gelen bu dilekçeye benzeyen kâğıtlar üzerinde "sadece padişah açsın" diye yazıyordu. Padişaha açtığına ona her türlü hakaret ve küfürler yazıyordu. Delhi halkı tarafından devamlı olarak gelen bu mektuplar padişahı oldukça öfkelenmiş ve bütün şehrin yıkılması emrini vermişti. Padişah, başkentini daha güneye kaydırmaya çalışırken, bütün Delhi halkı taşınmak istemedikleri için kızmış ve öfkesini hepsinden çıkarmıştır. Dolayısıyla İbn Battuta, Delhi şehrin harap etmesinin sebebinin şöyle açıklar:

"Olayın sebebi şu: Ahali birtakım kâğıtlara hükümdarı kötüleyen... Nice sövgülerle karşılaşmış kuduruyordu! Bu yüzden Dihlî'yi harap etmek sevdiğine düşüdü... Sonra herkesin Devletabad şehrine göçmelerini emretti... Sultan şehirde kalanların aranmasını emredince köleler sokakta biri kör diğeri yatalak iki adam bulup huzura çıkarttılar. Sultan, yatalağın mancınığa konup fırlatılmasını; körün Dihlî şehrinde kırk gün uzaklıktaki Devletabad'a dek sürüklene sürüklene götürülmesini emretti! Adam yolda paramparça oldu, Devletabad'a sadece ayağı vardı!.. Hükümdar bir gece köşkünün terasına çıkıp Dihlî'ye baktı. Ne ateş, ne duman, ne kandil! Hiçbir şey yoktu. O zaman, 'İçim rahat, gönülüm hoş oldu.' dedi! (İbn Battuta, 2004, s. 912).

Berni, Isami gibi dönemin Hintli tarihçiler de Sultan'ın yaptığı bu eylemleri oldukça tenkit ederler. Hatta 1350'de eserini tamamlayan Isami, Sultan Tuğluk'u eleştirerek "padişah yüzyılların birikimini bir anda yok etti" der. (İsami, 1948, s. 452). Fakat yeni araştırmacılar Sultan'ın bu eylemleriyle Hindistan'ın güney ve batı bölgelerinde İslam'ı yaymak için yaptığını söylemişlerdir. Hatta Halik Ahmet Nizami, daha sonra yıllarda Dekan bölgesinde kurulan Behmeni Sultanlığı (1347-1527)'nin binası için ilk adımın atılmış olduğunu öne sürmektedir (Nizami, 1958, s. 342). Her hâlükârda İbn Battuta, Berni ve İsamî gibi bu olayı şahit olan bütün yazarlar sultanın yaptığı bu eylemlerin hem kendilerinin hem de halkın nezdinde kötü bir iş olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.

İbn Battuta, Sultan Muhammed Tuğluk'un düşmanlarını nasıl yok ettiğini çok detaylı bir şekilde seyahatnamesinde anlatır. Sekiz yılda İbn Battuta, Sultan'ın

sarayın kapısında hiçbir zaman öldürülmüş bir insanın cesedi veya ölüm cezası için bekleyen olmadığını görmemişti. Hatta dönemin cellatları ve cesetleri toplayan hizmetçiler (Bengiler) de iş yapmaktan yorulmuşlardır. İbn Battuta, sultanın bu işini şöyle ifade eder:

“O, anlattığımız gibi alçakgönüllü, yoksullara karşı insaflı ve olağanüstü cömert olmasına rağmen kan dökmeye de düşküdü! Kapısı nadiren boş kalırdı bir zavallının cesedinden. İnsanların oracıkta katledilerek hemen bir kenara atıldıklarını çok gördüm! Bir gün oraya yaklaştığımda atım ürkerken beni sarstı. Yerde ak bir kesik gördüm ve sordum: “Bu nedir?” Dostlarımdan biri cevap verdi: “Bu üç parçaya bölünmüş bir adamın göğsüdür!” Suç büyük mü küçük mü diye bakmaz; bilgi, dindarlık ve asalet gibi vasıflar kimseyi kurtaramazdı onun elinden! Her gün büyük salona zincire ve bukağıya vurulmuş yüzlerce adam getirilir; kimi öldürülür, kimi işkence görür, kimi de dövülürdü. Zindandakilerin Cuma hariç her gün büyük salona çıkarılmasını âdet hâline getirmişti! Mahpuslar o gün temizlenirler, istirahat ederlerdi. Allah bizi böyle belâdan korusun” (İbn Battuta, 2004, s. 897).

Bereni de bunu doğrular ve Sultan'ın şu sözünü aktarır “ ben insanlardan bıktım... Onlar bana ne kadar çok muhalefet ederlerse ben onları o kadar çok öldürürüm” (Bereni, 1860, s. 467).

Hintli Kadınların Sosyal Durumu ve Sati Geleneği

İbn Battuta'nın seyahatnamesinden onun lüks hayat, yemekler ve karşı cinse ne kadar düşkün olduğu açıkça anlaşılmaktadır. İbn Battuta her gittiği diyarda orada gördüğü şeylerle birlikte oranın kadınlarını da anlatır. Hintli kadınları anlatırken genel olarak onları hoşgörülü, güzel ahlaklı ve birlikte çekici olduklarını ifade eder. Özellikle Merhata kabilesinin Hindu kadınları ve Maldev adasının kadınlarını. Hindistan'ın batı bölgesinde bulunan Devlet Abad şehrinde yaşayan Marhata kabilesinin kadınları hakkında şu ifadeleri kullanır: *“Marhata kadınları Ulu Tanrı'nın özenerek yarattığı, burun ve kaşlarını fevkalâde kıldığı kadınlardır. Onlarda, başka kadınlarda olmayan bir halvet tadı ve sevişme bilgisi vardır” (İbn Battuta, 2004, s. 1029).*

İbn Battuta'nın seyahatnamesi Hintlilerin günlük hayatı hakkında küçük detayları bile aktaran önemli bir eserdir. Şehir düzeni, insanların geçim kaynağı, sokaklarda boş dolaşan insanlar bile gezginin gözünden kaçmaz. Sokaklarda sihirbazlık yapan sayısız yogiden³ bahseder ve Sati uygulamasına dikkat çeker. Hinduların, kocasının ölümünden sonra dul kadını ateşe verdikleri, insanlık dışı ve acımasız bir gelenekleri vardır. Hindular buna “Sati” (kutsal olmak) adını

³ Yogi: herhangi bir dini disiplini uygulayan kişi. Yogi kelimesi günlük dilde Hindu asketiker içinde kullanılır. (Ali, 2018, s. 471).

verdiler. Hindularda bir kadının, kocası ölünce kendisini yakması gayet makbul görülse de kesin bir kural değildir. Kadın, kocasının ölümünden sonra kendini yakarsa yakın çevresi ve ailesi “vefalı kadın” onunla gurur duyar. Kendisini yakmaya cesaret edemeyen kadın, kaba saba elbise giyer ve kocasına vefasızlığından ötürü aşağılanma duygusunun azabını tadar. İşte bu sebepten dolayı ortaçağda bu gelenek Hindular arasında olağandı. Müslüman hükümdarlar, Hindistan’ı egemenliği altına aldıklarında bunu dini bir gelenek olarak gören Hindular isyan edebilecekleri endişesiyle bunu tamamen yasaklamadılar. Zaman zaman bu hükümetin izniyle şarta bağlanmıştı. Sultanlar, valilerine bunu kolayca yapmalarına izin verilmemesini emrettiler. “Eğer bir Hindu, Hint sultanının hükümran olduğu sınırlar içinde ölürse mutlaka sultandan izin alınması gerekir, yakma için” (İbn Battuta, 2004, s. 791). Bu âdeti (sati) yapmak için izin almaya gelecek olanlara sadece birer tarih verin. İbn Battuta’nın bu yorumundan kadının kendisinin satiyi istediği detaylı araştırıldıktan sonra devlet tarafından izin verildiği anlaşılmaktadır. Ancak şehirlerde az olsa bile özellikle köylerde bu adet yaygındı. İbn Battuta gözleriyle gördüğü üç Sati olayını anlatır.

“Üç kadın kendilerini ateşe atmaya karar verdiği zaman dünyaya veda edercesine üç gün yiyip içtiler, güldüler, eğlendiler. Kadımlar küme küme toplandı, her taraftan koşullar onların yanına. Üç gün geçti; dördüncü günün sabah alacasında her birine birer at getirildi. Tepeden tırnağa süslandiler, güzel kokular süründüler ve atlara bindiler. Sağ ellerinde hindistancevizi vardı neşeyle oynamak için; sol ellerinde ayna vardı, kendilerini seyrediyorlardı... Brahmanlar onların etrafını sarmıştı. Akrabaları da yanlarındaydı. Önlerinde davullar, uzun borular ve zurnalar çalıyordu. Kâfirler etraftan şöyle sesleniyordu: “Babama, kardeşime, anama, dostuma selâm götür benden!” Onlar da gülererek: “Peki, tamam!” diyorlardı. Bu kadınların kendilerini nasıl ateşe attıklarını görmek için arkadaşlarımla beraber ben de ata bindim, yola koyuldum. Üç mil kadar beraber gittik. Sonunda suyu ağacı bol, gölgelik bir yere vardık. Ağaçlar arasında dört kubbe ve her kubbenin üstünde taş bir put vardı. Kubbelerin arasında gölge yoğunluğundan ötürü neredeyse hiç güneş ışığı görmeyen bir havuz bulunuyordu. Hak Teâlâ bizi korusun, burası cehennem köşelerinden bir köşeydi sanki! Oraya geldiğimiz vakit üç kadın da havuza dalmıştı... Bunların bir kısmını bellerine, diğer bir kısmını da başlarına ve omuzlarına sardılar. Havuzun kenarında çukur bir yerde ateş yakıldı. Ateşin üstüne küncit (küncad) yağı döküldü. Küncet, susam demektir. Alemler iyice arttı. Çevrede onbeş kadar adam vardı, ellerinde çalı demetleri ve on civarında kütük bulunuyordu. Davul zurna çalanlar yakılacak kadının gelmesini bekleyerek ayakta duruyorlardı. Kadın yavaş yavaş ilerlerken ateşi görüp ansızın korkuya kapılmasın diye erkekler ellerinde tuttıkları büyük bir perde ile kızıl alevi örttüler. Kadınlardan birini gördüm, yaklaşip sert bir hareketle örtüyü erkeklerin elinden

çektii aldı, gülerek "Beni ateşle mi korkutuyorsunuz?" dedi. Onun ateş olduğunu biliyorum, bırakın beni!" Sonra ateşe saygı amacıyla ellerini başının üstünde bağlayarak bıraktı vücudunu alevlere... Bu sırada davullar, zurnalar ve borular çalındı. Adamlar ellerindeki odunu ateşe atmaya başladılar. Diğerleri de kadın hareket etmesin diye tam üstüne yığıldılar yakıtları! Sesler yükseldi. Feryad ü figan arttı. Bu feci manzarayı görünce az kalsın atımdan düşecektim. Allah'tan, arkadaşlarım yardımına koştu. Yüzümü yıkadılar da kendime geldim, derhal oradan döndüm" (İbn Battuta, 2004, s. 792-794).

İbn Battuta satiden bahseder fakat kendisi Hintli olmadığı için hangi dul kalan kadının satı olacağı hakkında herhangi bir bilgi vermez. Ebü'l Fazl, dul kalan kadının satı yapılmasının sebeplerini şöyle sıralar:

1. Kocasının varislerinin dul kadını zorlaması.
2. Gelenek ve örf olduğu için reddedilmesinin zorluğu
3. Toplumsal baskı sonucu duyulan utanç.
4. Kocaya duyulan gerçek aşk.
5. Üzüntüden dolayı baygınlık geçirdiğinde akrabaların yakması (el-Allâmî, 2015, s. 294).

Bu insanlık dışı uygulamalar bütün orta çağ dönemi boyunca devam etmişti. Babürlüler döneminde özellikle Ekber Şah zamanında bu uygulamanın yasaklanması yönünde düzenlemeler yapılmış olsa da tamamen ortadan kaldırılamamıştır. Ekber Şah'tan sonra Cihangir zorla satı yapanlara idam cezası verileceğine dair bir ferman çıkarmıştı. Cihangir'den sonra Şah Cihan, dul kalan kadının satı yerine çocuklarını eğitime görevlendirilmesine dair ferman yayınlamıştır. Şah Cihan'dan sonra tahta oturan Babürlü devletin son büyük güçlü hükümdarı Evrengzib Alemgir Şah 1663'de bütün ülkesinde bir ferman yaylanarak satiyi kesin bir şekilde yasaklamış. Valilere bu uygulamaya tamamen kaldırmak için emir vermiştir (Chaudhury, 1964, s. 81-83). Müslüman Türk Sultanların tüm çabasına rağmen insanlık dışı satı geleneği yok edilememiştir. İngilizlerin hâkimiyeti döneminde devletin olağanüstü çabası, sert tedbirleri ve Hindu aydınlarının işbirliğiyle bu uygulama ortadan kalkmıştı. Günümüzde Hindularda bu geleneği zalim ve insanlığı dışı olarak kabul etmektedir ve artık tamamen ortadan kalmış durumdadır.

Seyahatnameyle İlgili Kuşkular ve Cevaplar

İbn Battuta, seyahatnamesinin bazı bölümlerinde çok tuhaf veya akla uygun olmayan olayları da anlatır. Örneğin bir insanın aynı anda hem Mekke'de hem de Hindistan'da bulunması veya öğlen namazını Hicaz'da ve ikinci namazını Bengal'de kılması ve buna benzer birçok olayları anlatır. Bundan dolayı bazı kişiler bu seyahatnameyi tamamen reddetmiş ve İbn Battuta'ya eleştirmişlerdi. Fakat İbn

Haldun, ünlü eseri “Mukaddime”de İbn Battuta’nın seyahatnamesindeki anlattıklarını doğrulamış ve böyle acayip olayları şahit olmak için çok gezmek gerektiğini söylemiştir (İbn Haldun, 2004, s. 255). Evden hiç çıkmayan insanlar çok gezip dünyanın tuhaf şeyleri, gelenek görenekleri görüp anlattıklarını hiçbir zaman inanmazlar. Sadece İbn Battuta değil Orta Çağ’ın bütün büyük seyyahları ülke dışına çıkmayanların tarafından aynı şekilde tepki almışlardı. Hatta İtalyan gezgin Marco Polo seyahat esnasında gördüğü tuhaf olayları ve kıymetli taşlarını anlattığında inanmayıp ona “milyon yalanın anlatıcısı” lakabını vermişlerdi. Bunun üzerinde Marco Polo kendi sözlerini ve Moğol kralın ona hediye ettiği kıymetli taş ve mücevherleri çıkarıp onlara göstermek zorunda kalmıştı (Chanda, 2007, s.154). İbn Battuta’nın bazı anlattıkları mantık dışı olsa bile onlar yüksek ihtimal ile birinin ona dedikodu olarak anlattıkları şeylerdir fakat İbn Battuta buna gerçek gibi inanmıştı.

Seyahatnamenin Bazı Zayıf Noktalar

i) İbn Battuta’nın kullandığı Arapçadan dolayı bazı kelimelerin anlamlarını anlamak oldukça zordur. Bunun temel sebebi onun Afrikalı olup ve Barbari dilden bazı kelimeleri kullanmış olmasıdır. Bu kelimeleri Afrika da gayet normal olsa bile diğer ülkelerde bilinmemektedir.

ii) İbn Battuta bir millet veya ülke hakkında olayları anlatırken o bölgenin dilinde kullanılan kelimeleri kullanır. Fakat bu kelimeyi Arapça olmadığını ve hangi dilde olduğu söylemeden geçer. Bundan dolayı okuyanlar o kelimeye Arapça sözlüklerden arar hâlbuki o kelime Arapça değildir.

iii) Bazı yerlerin adı değişmiş veya o yerler yok olmuş. Onun için bugün o yerleri bilmek oldukça zordur.

iv) İbn Battuta birçok yerde dedikoduları duyup gerçek gibi anlatır. Bunların içinde gerçekleri ayıklamak çok zordur.

v) İbn Battuta bu olayları memleketine döndükten uzun süre sonra yazdığı için bazı olaylarını tarihini veya yerini olarak yanlış söyler.

Ancak bunun gibi küçük kusurlar yüzünden İbn Battuta’nın bu muhteşem eseri yabana atılamaz. Dan Morgan’ın İbn Battuta hakkında yaptığı tespit doğrudur: “Seyahatlerinin yazılı bir kaydını bırakan doğulu ya da batılı hiçbir ortaçağ gezgini bununla karşılaştırılmaz. Moğol İmparatorluğu’ndaki Rubruck’lu William ya da Marco Polo gibi büyük batılı gezginler aynı kategoride değiller” (Chanda, 2007, s. 158).

SONUÇ

Hindistan tarih boyunca iklimi ve coğrafyası sebebiyle kendine has bir kültür ile dünya medeniyetleri arasında kendine özgü bir yere sahip olmuştur. Kas sisteminin derinleşmiş olduğu bu toplumda ilimle uğraşan sadece brahman tabakasında olmuş fakat bunlar arasında da tarih ile uğraşan olmadığı için Hindistan tarihi hakkında detaylı malumata ulaşmak oldukça zordur. Bu boşluğu doldurmada dönemin Hindistan'a seyahat eden seyyahlarının yazmış olduğu seyahatnameler oldukça önem arz etmektedir bunlar içinde en önemlisi de İbn Battutaa'nın seyahatnamesidir.

İbn Battuta, Muhammed b. Tuğluk'tan önceki Delhi sultanlarının kısaca tarihini anlatmıştır. Dönemin yazarlarının eserleriyle karşılaştırıldığında, onun doğruları kaleme aldığı görülmektedir. Anlattıkları, o döneminin Hindistan'ın siyasi ve sosyal durumu hakkında değerli bir bilgi deposudur. Sultan Muhammed Tuğluk'un sarayını ve genel olarak halkın görgü, gelenek, alışkanlık ve kurumlarını doğru bir şekilde anlatır. Battuta bağımsız bir yazardır ve imparatorların lütfunu önemseyen bir tarihçiden daha güvenilirdir. İbn Battuta seyahatnamesinde Hindistan'ın tarihi, medeniyeti, yaşayan milletlerin inançları, yeme içme başta olmak insanın aklına gelebilecek her şey hakkında bilgiler vermişti.

İbn Battuta Hindistan'da bir yabancıydı, sarayının dili Farsçayı çok iyi bilmiyordu ve Hintçe 'den tamamen habersizdi. Bu yüzden söylentilere ve dedikodulara kulak verdi ve sık sık seyahatnamesinde gerçeklerle karıştırdı. Olayların mekânı konusunda ve kronolojik sıralaması konusunda çok da hassas davranmamıştır. Bu kusurlara rağmen İbn Battuta'nın Rihla'sı 14. yüzyıl Hint tarihinin paha biçilmez kaynaklarından biridir.

EXTENDED SUMMARY

Abu Abdullah Muhammed Ibn Battuta was a Moroccan traveler and scholar who was knowledgeable in fiqh and religious studies. He began his journey by leaving his house in 1325, when he was 22 years old, to go on a pilgrimage. He traveled for around thirty years, stopping in numerous Islamic nations along the way, including Egypt, the Hejaz, Anatolia, Turkistan, and Khorasan. Additionally, he visited South Russia, China, Constantinople, and Ceylon (Sri Lanka). His trips were thought to have covered no less than 75000 miles, a distance that hasn't lately been surpassed in the age of steam. In 1333, he also traveled to India via Afghanistan's Hindu Kush Mountains. Ibn Battuta entered India across the rugged mountains of Afghanistan, following in the footsteps of Turkish warriors who had decimated the Hindu farming population of India a century earlier and founded

the Sultanate of Delhi. Sultan Muhammad Tughlaq chose him to serve as Delhi's chief judge during the period, when Delhi was the center of Muslim India. He remained in this position for the next eight years and became famous as "Maulana Badruddin". When he arrived in India, Muslim warriors had just routed the Rajput Hindus and united a huge region that nearly reached the tip of the subcontinent. Local Hindu settlers had been replaced by Turks from Afghanistan and central Asia.

In contrast to the Greeks, Chinese, and people from the Middle East, ancient Indians were not particularly knowledgeable about history. It's tough for us right now to choose dates or create an exact chronology because this was such a terrible thing. We had to look to the imagined history of the legends and other books, a few contemporary records, engravings, inventive and engineering remains, coins, and the vast body of Sanskrit writing for incidental clues in order to fill this gap. Of course, we also had to look to the numerous records of foreign travelers who came to India, particularly Greeks and Chinese, and later, Middle Easterners. We have received a data package from India from a small number of these individuals who are quite well recognized. Some of them are especially renowned for providing us with vital information regarding the social and economic environment of medieval India. As Marco Polo, Al-Biruni, and the legendary Ibn Battuta. Ibn Battuta wrote about his experiences traveling and living in India. He also emphasized every aspect of that nation, such as its strict caste and sati systems, courts, way of life, cuisine, and interactions between people of different religious backgrounds. Indian academics came to the conclusion that Ibn Battuta's portrayal of Indian history is unquestionably more accurate after conducting a comparative analysis. His arguments in favor of India's social and political system are quite convincing. It details the theological convictions, customs, and traditions of Sultan Muhammad Tughlaq as well as his legal and administrative framework, Indian morality, culinary culture, and customs. The great explorer persisted in his quest and, along with his itinerary, left behind a source that was filled with invaluable knowledge on the history of India in the fourteenth century. In this study, the section of the trip book about India will be compared to the historical writings of India from that time period in order to identify discrepancies and parallels. Also discussed is the significance of Ibn Battuta's travelogue for the study of medieval India. He was a foreigner who knew nothing about Hindi and even less about Persian. He frequently mixed fiction and fact, and he was not afraid to believe hearsay or rumors. He gives minimal consideration to the order of events in time, which also

applies to topographical accuracy. These little issues, however, do not diminish the worth of Ibn Battuta's excellent work.

KAYNAKÇA

- Ali, G. (2018). *Hinduizm*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Ali, H.A. (2020). *Bütün Hindistan'a hâkim olan Türk Alâeddin Halacî (1296-1316)*. Ankara: Platanus Publishing.
- Babür, Z. M. (1970), *Baburname*. (Reşid, R.A. Çev.), İstanbul: Kültür Ve Turizm Bakanlığı.
- Bayur, Y. H. (1987). *Hindistan Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Belâzürî, A. Y. (1988). *Fütuhu'l büldan*. Beyrut: Dâr ve Mektebetü'l-Hilâl.
- Bereni, Z. (1860). *Târîh-i FîrûzŞâhî*. Kolkata: Asiatic Society.
- Chanda, N. (2007), *Bound together how traders preachers adventurers and warriors shaped globalization*. Londra: Yale University Press.
- Chaudhury, S. (1964), A Note on sati in medieval İndia, *İndian History Congress*, II/(26), 75-81.
- el-Allâmî, E. F. (2015), *Âyîn-i Ekberî*. (Ali, F. Çev.). Lahor: Sange Mil Publications.
- el-Askalanî, Ş. A. (1972). *Ed-Dürer'ül-kâmine*. Haydarâbâd: Dâiretü'l-maârifî'l-Osmâniyy.
- el-Birûnî, M.A. (1982). *Kitâb'üt-tahkîkumâlî'l-Hind*. Beyrut: Âlimu'l-Kütüb.
- Ferişte, M. K. (2012). *Tarih-i ferişte*. (Ali, F. Çev.). Lahor: Mushtaq Book Corner.
- Hussain, M. M. (2005), *Safername İbn Batutta*. Lahor: Mushtaq Book Corner.
- Isami, A. M. (1948), *Futuh-us-salatin*. Tamil Nadu: University of Madras.
- İbn Haldun, A. M. (200) *Mukaddime*. (Kendir, H. Çev.), İstanbul: Yeni Şafak.
- İbn Battûta, Ş. M. (2004), *İbn Battuta seyahatnamesi*. (Aykut, A. Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Kültür Merkezi.
- İbnü'l Esir, Z. N. (1997), *El Kamil fi't tarih*. Beyrut: Darül Kütübül Arabiye.
- İkbal, M. (2021), *Bang-e-Dara*. Lahor: Shaikh Muhammad Basheer & Sons.
- Lal, K. S. (1967). *History of Khaljis*. Yeni Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers.
- Megasthenes. (1877). *Indika of Arrian*. (Mccrindle, J. İngilizce Çev.). Kolkata: Eduction Society Press.
- Nehru, J. L. (1946). *The discovery of India*. Oxford: Oxford University press.
- Nizami, H. A. (1958), *Salateen-e-Delhi ke mazhabi Ruchanat*. Delhi: Nedvetül Musannefin.
- Polo, M. (1958). *The travels of Marco Polo*. Londra: Penguin Books.
- Touati, H. (2016), *Ortaçağ'da İslam ve seyahat: Bir Alim uğraşının tarihi ve antropolojisi*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.